



CYKL | ŚWIAT WARTOŚCI
GRUPA WIEKOWA | KLASY 7–8 SP

ANALIZA PSYCHOLOGICZNA

opracowanie: Alicja Moderau

FILM | „Tysiąc razy silniejsza”, reż. Peter Schildt

Film „Tysiąc razy silniejsza” przedstawia szkolną rzeczywistość Signe, uczennicy ostatniej klasy. Dziewczynka prowadzi pierwszoosobową narrację z pozycji wycofanego obserwatora, zmagając się z własną nieśmiałością i niepisanymi zasadami obowiązującymi w grupie rówieśników. Marazm przerywa przybycie nowej uczennicy, która wprowadza do szkolnej społeczności iskrę buntu. Film w poruszający sposób przedstawia problemy nie tylko świata nastolatków, ale i społeczeństwa: nierówności płciowe, hipokryzję, trudność w przełamaniu status quo, zasadę, wedle której prym wiodą najsilniejsi, i bezradność słabszych jednostek.

TEMATY DO OMÓWIENIA

Buntuj się, nie buntuj się – czym jest hipokryzja?

Chłopaki nie płaczą, dziewczyny nie biją. O stereotypach płciowych, feminizmie i patriarchacie.

Odwaga, zmiana i status quo. Czy warto być Prometeuszem?

Buntuj się, nie buntuj się – czym jest hipokryzja?

Okres młodzieńczy charakteryzujemy przez szereg zmian, biologicznych i psychologicznych. Niektóre z nich zachodzą samoistnie, inne wymagają od adolescentów refleksji, buntu i oporu. Dorośli pracujący z młodzieżą są postawieni w trudnej roli: mają szansę stać się przewodnikami, ale jednocześnie są nieustannie narażeni na bycie podważanym, negowanym oraz spychanym z piedestału autorytetu. Testowanie granic i podważanie zastanych zasad jest nieodłącznym elementem buntu młodzieńczego. W filmie świat przedstawiony jawi się widzom jako pełen wewnętrznych sprzeczności, niesprawiedliwy, krzywdzący, ale jednocześnie niemal jednogłośnie (bezglśnie?) akceptowany przez całą szkolną

społeczność. Obserwujemy więc ekskluzywne grupki „popularnych”, które wykluczają tych bardziej nieśmiałych, ulubieńców nauczycieli, którzy mogą pozwolić sobie na znacznie więcej, oraz tych, którzy cicho i pokornie wykonują polecenia oraz wyręczają ich w obowiązkach. Główna bohaterka chce widzieć siebie jako outsiderkę, znajdującą się poza systemem, jednak nowa koleżanka konfrontuje ją ze świadomością, iż brak sprzeciwu to ciche przyzwolenie. Rodzący się za sprawą Sagi opór początkowo podoba się opiekunom: wydaje się odpowiadać na ich potrzeby. Jednak bunt, z definicji, nie jest dojrzały, stonowany ani wygodny – i szybko okazuje się, że wywołuje niechęć dorosłych. Dziewczęta stają przed dylematem: ponieść konsekwencje czy wycofać się? Saga nazywa wychowawcę „pieprzonym hipokrytą” (warto skomentować wulgarny język bohaterki), dobitnie podkreślając, że wiodła koleżanki na barykady z jego przyzwoleniem. Te wątki stanowią okazję do rozmowy z młodymi widzami o roli buntu, o jego konsekwencjach, zarówno tych pozytywnych, jak i negatywnych. Dla nastolatków niezwykle istotną wartością jest sprawiedliwość, stąd też często wytykają oni dorosłym hipokryzję. Czarno-białe, dziecięce myślenie musi przejść długi proces, przez relatywizm, do zaangażowania we własne wartości i zgody na odmienne postrzeganie świata przez innych. Rozmowa o różnicach w rozumieniu rzeczywistości może stać się katalizatorem dla tych przemian.

Pytania:

Dlaczego nauczyciel proponował Sadze wsparcie innych dziewczynek, a potem się z niego wycofał? Czy istnieje porządny, grzeczny bunt? Jakie są konsekwencje sprzeciwu w filmie? Dlaczego bunt rodzi chaos? Czy wobec tego bunt jest zjawiskiem niepożądanym?

Chłopaki nie płaczą, dziewczyny nie biją. O stereotypach płciowych, feminizmie i patriarchacie

Jedną z bardziej jaskrawych, choć niepisanych zasad panujących w filmowej szkole jest faworyzowanie płci męskiej. Do chłopców odnoszą się inne reguły, mogą pozwalać sobie na niefrasobliwość, nieuważność, rubasznosć i korzystać z przewagi, którą daje im siła fizyczna. Od dziewczynek oczekuje się dostosowania, kultury osobistej, zaangażowania i nie traktuje się ich do końca poważnie. Ten obraz stanowi odbicie trendów panujących w wielu społeczeństwach i staje się okazją do rozmowy z młodymi widzami, jakie symboliczne podobieństwa dostrzegają oni między przedstawionymi w filmie zachowaniami, a tymi, których doznają na co dzień. Uczennice rzucają między sobą hasła dotyczące patriarchy, a uczniowie używają określenia *feministka* jako inwektywy na równi z *dziwka*. Role przeznaczone stereotypowo obu płciom wydają się być w oczywisty sposób ograniczające, jednak te ograniczenia mają większy wpływ na płęć żeńską. Nawet jeśli to Tova uczy klasę tańca, to laury zbierają chłopcy, prawo do żartów i zabierania głosu poza kolejnością również przysługuje tylko im, dyskusja prowadzona przez dziewczyny jest unieważniana, bagatelizowana i uciszana. Mimo że niesprawiedliwość tych rozwiązań jest oczywista, zmiana wydaje się bardzo trudna, a wręcz niemożliwa do przeprowadzenia. Można, wraz z nastolatkami, zastanowić się, czy podobne mechanizmy działają również w polskim społeczeństwie i czy istnieje szansa na wyjście poza ograniczające obie płcie stereotypy.

Pytania:

Czy w filmowej szkole wszyscy uczniowie musieli stosować się do tych samych zasad? Na co mogli pozwolić sobie chłopcy, a na co dziewczęta? Czy taki podział był sprawiedliwy? Dlaczego wszyscy się na niego zgadzali, zanim przybyła Saga? Jakie stereotypy mówią o męskości i kobiecości w naszym społeczeństwie? Jak to wpływa na dziewczynki i chłopców?

Odwaga, zmiana i status quo. Czy warto być Prometeuszem?

Saga, choć jest nastolatką z krwi i kości, nosi cechy postaci tragicznej. Jest dla uczniów pozostających w skostniałym systemie tchnieniem świeżości i nowych pomysłów, pociągą odwagą i stanowczością, ale ostatecznie pozostaje osamotniona, odepchnięta i to na niej skupia się gniew dorosłych. Postawa taka

CC BY-NC-ND: uznanie autorstwa – użycie niekomercyjne – bez utworów zależnych 3.0 Polska

Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

przypomina nieco znanego uczniom z lektur mitologicznego Prometeusza, który przynosi ludzkości ogień, ale sam ponosi za to największą karę. Odwaga dziewczynki pociąga za sobą inne rówieśniczki, które dostrzegają niesprawiedliwość systemu, w którym funkcjonują. Jednak zmian wymagają nie tylko powierzchowne zachowania, ale cała społeczność, rządzące nią reguły i zwyczaje. Takiego ciężaru nie da się unieść w pojedynkę, tym bardziej – będąc nastolatką, więc Saga ponosi pozorną porażkę. Jednak to, co odsłonięte, zostaje w świadomości i wpływa na dalsze losy uczniów. Signe zdobywa się na odwagę, by zabrać głos na forum klasy i wykrzyzczyć swoje poglądy. To doświadczenie daje jej poczucie mocy i sprawstwa na tyle, by ruszyć dalej przed siebie bez dotychczasowego lęku. Doświadczenie Sagi stawia pytania, jak wprowadzać zmiany: czy zwalczanie ognia ogniem daje efekty? Czy lepiej milczeć lub działać oddolnie za pomocą drobnych gestów? Dla kogo wygodne jest status quo i dlaczego tak trudno je zmienić? Film nie daje łatwych odpowiedzi, natomiast stwarza szerokie pole do refleksji, w oderwaniu od zero-jedynkowych rozwiązań.

Pytania:

O kim mówi tytuł filmu? Czy Saga ponosi porażkę? Co to jest „status quo”? Co to jest „postawa prometejska”? Co to znaczy „być silnym”? Jak Signe zmienia się pod wpływem Sagi? Do kogo Ci najbliższe z prezentowanych bohaterów?